

УДК 338.485
JEL Classification: L8

DOI: 10.37332/2309-1533.2019.5-6.16

Феленчак Ю.Б.,
канд. екон. наук, доц. кафедри спортивного туризму,
Львівський державний університет
фізичної культури ім. І. Боберського,
Хендріксон О.А.,
екскурсовод,
Перший інтерактивний музей фармації
у Львові «D.S. Таємна аптека»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОЇ ГАЛУЗІ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Felenchak Yu.B.,
cand.sc.(econ.), associate professor
at the department of sport tourism
Lviv State University of Physical
Culture named after Ivan Boberskyi,
Khendrikson O.A.,
tour guide,
The first interactive pharmacy museum
in Lviv «D.S. Secret Pharmacy»

PECULIARITIES OF MUSEUM INDUSTRY DEVELOPMENT IN THE LVIV REGION: BACKGROUND FORMATION AND MODERN STATUS

Постановка проблеми. В умовах інтенсифікації сучасних глобалізаційних процесів, які охоплюють усі сфери людського життя, цінність культурного середовища значно зростає і ключова роль в цьому процесі належить музеям.

Актуальність досліджування музейної проблематики в Україні впродовж останніх років зумовлена зростанням суспільного інтересу до діяльності музейних закладів. В музейних збірках зберігаються унікальні творіння матеріальної і духовної культури народів, свідчення їх економічного, суспільно-політичного, науково-технічного і культурного розвитку, що становить невід'ємну частину загальнолюдських цінностей, які переосмислюються і оцінюються кожним поколінням. Адже саме кризь відношення до культурних цінностей і того, як вони зберігаються і пропагуються, оцінюється сучасне становище та культурні перспективи тієї чи іншої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми музеєзнавства вже тривалий час активно вивчаються зарубіжними і українськими вченими та музеєзнавцями (П. Ван Менш [1], К. Хадсон [2], О. Закс [3], Т. Юренєва [4], Ю. Омельченко [5] та ін.). Про особливості трансформації музеїв у багатофункціональні культурні центри, розширення та активізацію функцій музеїв говориться у працях Д. Камерона [6], М. Майстровської [7], О. Мастениці [8], Л. Шляхтіної [9], Д. Равікович [10], М. Нікішина [11], Л. Петруніної [12] та ін. Різноманітні аспекти проблематики розвитку та функціонування музейних закладів в Україні активно досліджуються науковцями, серед яких В. Бабарицька [13], В. Банах [14], С. Вербицька [15], С. Терський [16], Р. Маньковська [17], В. Федорченко [18], Н. Панас [19] та ін. Однак, не зважаючи на наявність наукового досвіду, окремі питання згаданої проблематики є недостатньо вивченими і потребують подальших наукових пошуків.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити історичні передумови та особливості розвитку мережі музейних закладів Львівської області з урахуванням сучасних суспільних запитів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як наголошує О. Бойко, сьогодні «власне культура стала розглядатися фактично як ресурс та інструмент для досягнення зовнішніх по відношенню до неї соціально-економічних цілей, культура стає стратегічним пріоритетом сучасної економіки, а сфера дозвілля, дозвіллєва діяльність перетворюється в один з показників розвитку суспільства» [20, с. 14].

У сучасних умовах відбувається переорієнтація музеїв з культурно-освітніх та науково-дослідних закладів у соціокультурні території, у межах яких, крім традиційних напрямків музейної діяльності, реалізуються й різноманітні атракційні заходи, мета яких полягає у сприянні популяризації напрямків

діяльності музейних закладів, а також регіонів їхнього розташування.

Музейні заклади виступають ваговою складовою туристичної інфраструктури і мають значний вплив на формування туристичної привабливості регіонів країни. Послуги, які надаються музеями, є невід'ємною складовою комерційного туристичного продукту й глобальної індустрії туризму.

У контексті трансформаційних процесів, що відбуваються у національній економіці і культурі, певні зрушення сталися і в роботі музеїв, що все виразніше перетворюються на своєрідні центри соціально-культурної та освітньо-виховної діяльності. Сьогоднішній день вимагає від музеїв формування нового підходу до своєї роботи: інтерактивні експозиції, активна співпраця з різними мас-медіа, громадськими організаціями, різними фундаціями, сучасна рекламна діяльність, активне впровадження в систему «Інтернет» інформації про діяльність музеїв України, їх збірки, окремі музейні пам'ятки, що мають національне, європейське, світове значення тощо [21].

У Законі України «Про музеї і музейну справу» (1995 р.) музеї – це культурно-освітні та науково-досвідні заклади, призначені не тільки для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, але й для залучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини [22].

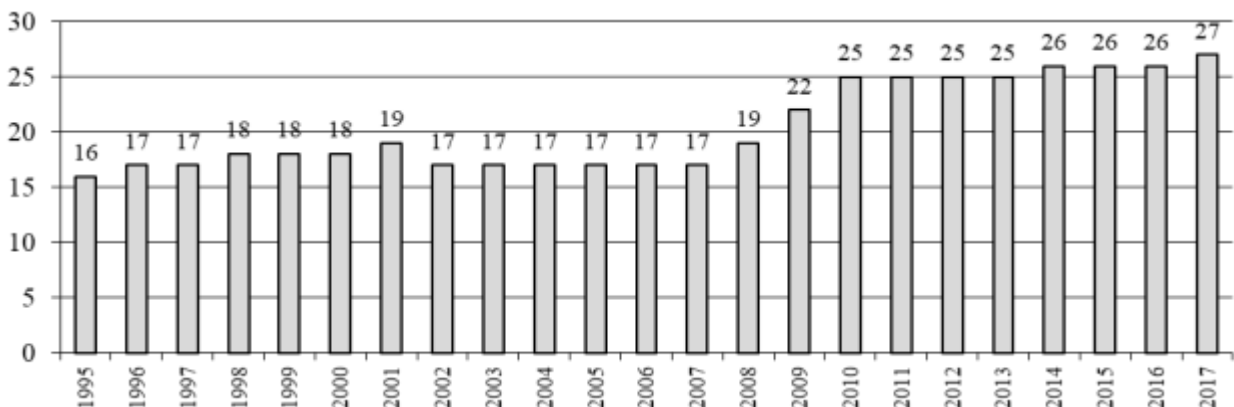
Це положення Закону всебічно співвідноситься з нормами Кодексу професійної етики ІКОМ (Міжнародної ради музеїв), який ухвалено на XV Генеральній асамблеї у Буенос-Айресі 4 листопада 1986 р. У статті 3 Статуту Міжнародної ради музеїв «музей» визначається як «постійна, некомерційна установа, покликана служити суспільству й сприяти його розвитку, доступна широкій публіці і котра займається придбанням, зберіганням, дослідженням, популяризацією та експонуванням матеріальних свідчень про людину та її життєве середовище для вивчення, освіти, а також для задоволення духовних потреб» [23].

Музеї можуть засновуватися на будь-яких формах власності, передбачених законами. Засновниками музеїв можуть бути відповідні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи [21].

Передумовами формування сучасної мережі музейних закладів Львівщини можна вважати демократичні зміни в українському суспільстві у кінці 90-х років ХХ ст., які посприяли активному створенню нових, актуальних для громадськості, експозицій, виставок і музеїв на матеріалах, які висвітлювали маловідомі сторінки в історії українського народу. У 1992 р. майже всі культові споруди на Львівщині, в яких містилися громадські музеї, були повернуті релігійним громадам [26].

У 1990–2007 рр. на території області було створено 60 нових громадських музеїв і музейних кімнат різних профілів, в експозиціях яких відтворено найзначніші події відновлення державності українського народу в 1917–1991 роках. Серед цих закладів – музей Митрополита Андрея Шептицького (м. Львів), музей історії медицини Галичини ім. Мар'яна Панчишина (м. Львів), музейна кімната пам'яті В'ячеслава Чорновола (м. Дрогобич), музей-садиба Степана Бандери (с. Воля Задержавцька Стрийського р-ну) та інші [25].

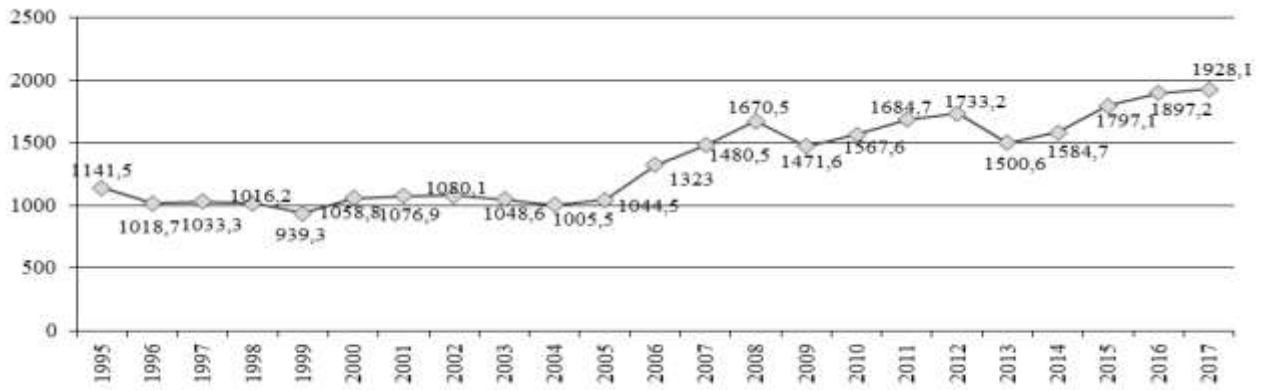
У сучасний період Львівщина займає одне з провідних місць в Україні за кількістю музеїв, в тому числі й музейних кімнат на громадських засадах. За офіційними даними, у 2018 р. на території Львівської області налічується 27 державних музеїв, які впродовж зазначеного періоду відвідало 1928,1 тис. осіб [27]. Динаміка кількості музеїв області впродовж 1995–2017 рр. відображена на рис. 1.

Рис. 1. Кількість музеїв у Львівській області у 1995–2017 рр.

Джерело: побудовано за [27]

У 2017 р. показник кількості музейних відвідувань, в порівнянні з 2016 р., збільшився на 30,9 тис. ос., та становить 1928,1 тис. осіб. Коливання кількості відвідувань музеїв області впродовж 1995–2017 рр. представлено на рис. 2.

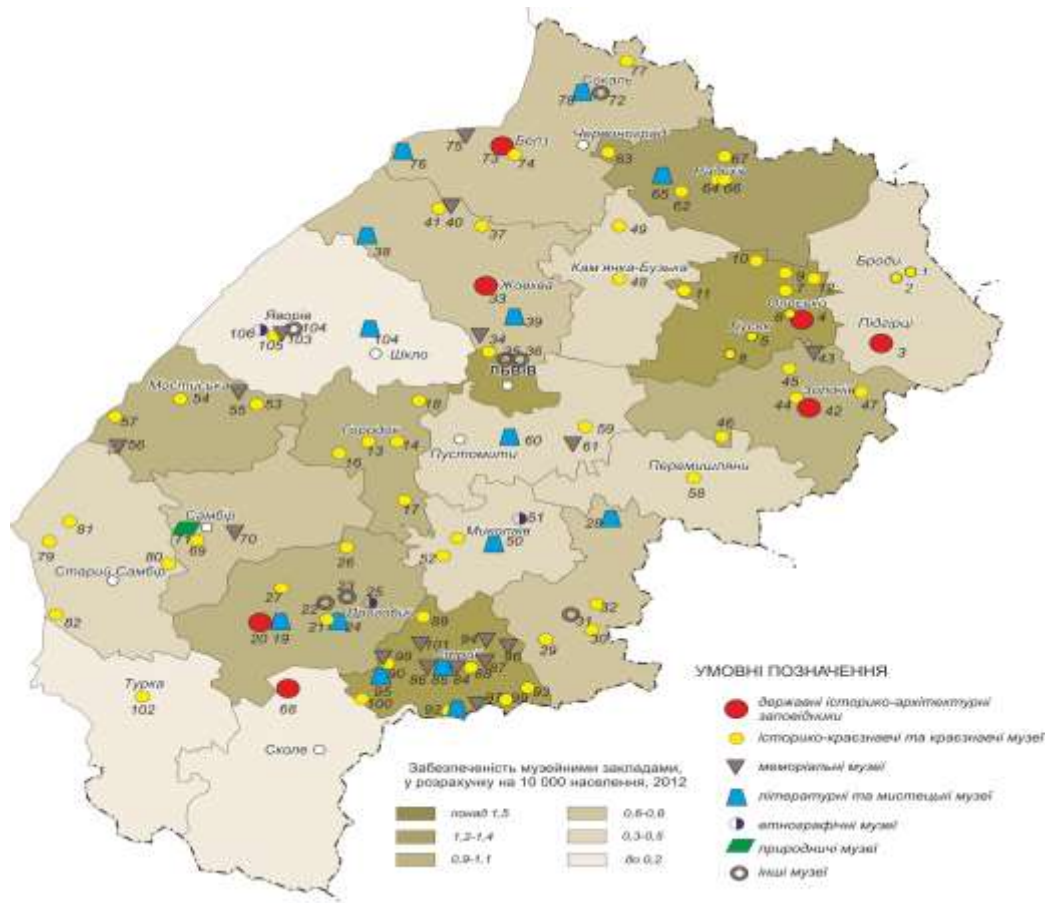

Рис. 2. Кількість відвідувань музеїв Львівської області за рік у 1995–2017 рр., тис. осіб
 Джерело: побудовано за [27]

За профільним складом музейної мережі у межах області діє 10 – історичних, 3 – літературні, 2 – мистецькі, 1 – художній, 1 – природничий 4 комплексні і 5 музеїв іншого профілю (рис. 3).

Вагомий вплив на функціонування музейної мережі здійснюють громадські музеї – на території Львівської області функціонує 153 громадські музеї, серед яких 35 громадських музеїв національно-патріотичного спрямування. З усієї кількості громадських музеїв у містах та селищах функціонує 95, у селах – 58. У закладах освіти розміщено 84 музеї та музейні кімнати, 53 – у школах, 6 – у гімназіях, 4 – у коледжах, 3 – у ліцеях, 6 – у ВПУ, 12 – у ВНЗ [28].

Зазначимо, що у межах області є низка музеїв, які своїми унікальними колекціями відомі далеко за межами України. Серед них: Народний музей-аптека «Під чорним орлом», Народний музей метрології та вимірювальної техніки, Музей історії пожежної справи, Музей історії медицини Галичини ім. Мар'яна Панчишина, Зоологічний, Мінералогічний, Археологічний та Палеонтологічний музеї ЛНУ ім. І. Франка, Музей-садиба Степана Бандери у Волі Задеревацькій, Народний музей «Бойківщина» та інші.

Рис. 3. Територіальна організація музейної мережі Львівської області

Джерело: [29]

Характерним для музейного сьогодення області є відродження приватних музеїв, що проходять складний шлях інтеграції до музейної мережі України. Окрему групу складають приватні музеї, присвячені тій або іншій тематиці чи проблемі. Серед них слід назвати перший в Україні музей-пивоварню «Львівська броварня», який відкрито 14 жовтня 2005 р. Значну групу складають відомчі музеї, що сьогодні можуть бути як державними, так і недержавними (Музей метрології та виміральної техніки, Музей історії Львівської залізниці, Музей хвороб людини та ін.).

Водночас, впродовж останніх років музеї стикнулися з доволі серйозними труднощами, адже соціальні зміни відбувалися на тлі величезного падіння відвідуваності музейних закладів, гострого ресурсного дефіциту та зміни культурних та ідеологічних орієнтирів. Діяльність музейних закладів Львівщини ускладнена багатьма проблемами, серед яких основними є: відсутність приміщення під музейні фонди, недостатня матеріально-технічна база, труднощі з проведенням реставраційно-ремонтних робіт, відсутність діяльної системи підвищення кваліфікації активу громадських музеїв. Головною ж проблемою діяльності музеїв Львівщини є відсутність належного фінансування та правова незахищеність. У зв'язку із вище переліченими причинами, значна частина музейних фондів області залишається неекспонованою, а отже, недоступною для відвідувачів. Окремими проблемами у функціонуванні музейної мережі області є питання реставрації музейних фондів та забезпечення музейними кадрами.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, з урахуванням усього викладеного вище, основними пріоритетними напрямками розвитку музейної справи у Львівській області, як і в державі загалом, можна виділити: законодавче врегулювання нормативно-правової бази, пов'язаної з діяльністю музеїв, музеїв-заповідників; правове врегулювання питань діяльності музеїв та інших установ, які зберігають пам'ятки недержавної частини Музейного фонду України; зміцнення матеріально-технічної бази музеїв; вирішення питань фінансування галузі; удосконалення науково-аналітичного та інформаційно-методичного забезпечення музейної справи; вдосконалення законодавства про освіту музейних працівників та екскурсологів; проведення семінарів та конференцій з питань інтерактивної музейної методики та педагогіки; комп'ютеризація основної музейної діяльності; створення інтерактивних музейних сайтів та сторінок у соціальних мережах; співпраця з засобами масової інформації; видання музейними закладами власних періодичних видань, а також друкованої рекламної продукції; заохочення розробки та впровадження в продаж музеями власної, оригінальної та тематичної сувенірної продукції; налагодження зв'язків з непрофільними організаціями; проведення комплексного обстеження фондових приміщень музеїв і стану збереження пам'яток; збільшення фінансування реставраційно-консерваційних робіт, наблизивши його до потреб галузі.

Література

1. Менш Ван П. Музейная дефиниция. *Вопросы музеологии*. 2014. № 1(9). С. 282-291.
2. Хадсон К. Влиятельные музеи. Новосибирск, 2002. 195 с.
3. Закс А. Б. Динамика социальных функций музеев СССР. *Музееведение. Музеи Мира*. Москва, 1991. С. 51-62.
4. Юренева Т. Ю. Музей в мировой культуре. Москва, 2003. 532 с.
5. Омельченко Ю. А. Перша підсистема музейництва (теоретичні засади, витоки, формування). *Культурологічні студії*: зб. наук. праць. 2005. Вип. 2. С. 288-311.
6. Cameron D. Viewpoint: The Museum as a Communications System and Implications for Museum Education. *Curator*. 1968. Vol. 11. P. 33-40.
7. Майстровская М. Т. Музей в динамике. *Музей и демократия*. 1997. Выпуск 1.0. С. 46-54.
8. Мастеница Е. Н., Шляхтина Л. Н. Музеология и ее методы в системе социально- гуманитарных наук. *Музей и демократия*. Москва, 1997. С. 78-84.
9. Шляхтина Л. Н. Основы музейного дела: теория и практика. Санкт-Петербург, 2009. 184 с.
10. Равикович Д. А. Социальные функции и типология музеев. *Музееведение. Вопросы теории и методологии*. Москва, 1987. С. 25-40.
11. Никишин Н. А. "Язык музея" как универсальная моделирующая система музейной деятельности. *Проблемы культурной коммуникации в музейной деятельности*. Москва, 1989. С. 14-28.
12. Петрунина Л. Я. Границы и возможности музейной социологии. *Музей и современная социокультурная ситуация*. Москва, 1989. Вып. 2. С. 10-15.
13. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2012. 444 с.
14. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/oct/6320/170519verstka.pdf> (дата звернення: 15.07.2019).
15. Вербицька П. В. Музейна комунікація в умовах викликів глобалізації. *Historical and Cultural Studies*. 2016. Vol. 3. No. 1. P. 21-24.

16. Терський С. В. Реформування музеїв Галичини на початку другої світової війни. *Військово-науковий вісник*. 2013. Вип. 19. С. 144-155.
17. Маньковська Р. Музеологія як наукова галузь: сучасний дискурс та проблема теоретичного інтегрування. URL: http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2009_3/19.pdf (дата звернення: 15.07.2019).
18. Федорченко В. К., Костюкова О. М., Дьорова Т. А., Олексійко М. М. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посіб. Київ : Кондор, 2004. 166 с.
19. Панас Н. Б. Музеї XXI століття в умовах глобалізації: нові смисли, виклики та тенденції. *Historical and Cultural Studies*. 2016. Vol. 3. No. 1. P. 93-96.
20. Бойко О. Диференціація дозвіллевої поведінки в глобальному світі. *Філософія. Культура. Життя* : міжвузівський зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2010. Вип. 34. С. 14-21.
21. Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм за КПКВК 110202, КПКВК 2414070 «Музеї і виставки» та за КПКВК 1014040 «Забезпечення діяльності музеїв та виставок» за період з 01.01.2015 по 31.12.2018. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=14882> (дата звернення: 14.07.2019).
22. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29 червня 1995 р. № 249/95–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95> (дата звернення: 14.07.2019).
23. Кодекс професійної етики ІКОМ. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1998. № 1. С. 154-159.
24. Історія розвитку екскурсійної справи. URL: <https://studfiles.net/preview/5082499/page:2> (дата звернення: 16.07.2019).
25. За роки незалежності кількість музеїв в Україні зростає вдвічі. URL: http://ua.igotoworld.com/ua/news/428_kolichestvo-muzeev-v-ukraine-vyroslo-vdvoe.htm (дата звернення: 31.06.2019).
26. Крутоус А. Науково-методична діяльність ЛІМ. *Ми – з Львівського історичного... 1893-2003: До 110-річчя створення ЛІМ* : спецвипуск. 2004. С. 70.
27. Головне управління статистики у Львівській області. URL: <http://lv.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.07.2019).
28. Офіційний сайт ЛОДА. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=39106> (дата звернення: 14.07.2019).
29. Феленчак Ю. Б., Ярмолюк О. А. Аналіз функціонування та проблем розвитку музейної мережі Львівської області. *Перспективи економічного зростання та інноваційного розвитку країн* : збірник тез наукових робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2014. Ч. 2. С. 15-18.

References

1. Mensh, Van P. (2014), "Museum definition", *Voprosy muzeologii*, no. 1(9), pp. 282-291.
2. Khadson, K. (2002), *Vliiatelnye muzei* [Influential museums], Novosibirsk, Russia, 195 p.
3. Zaks, A.B. (1991), "The dynamics of the social functions of the museums of the USSR", In: *Muzeevedenie. Muzei Mira* [Museumology. Museums of the world], Moscow, Russia, pp. 51-62.
4. Yureneva, T.Yu. (2003), *Muzey v mirovoy kulture* [Museum of world culture], Moscow, Russia, 532 p.
5. Omelchenko, Yu.A. (2005), "The first subsystem of museums (theoretical foundations, origins, formation)", *Kulturolohichni studii*: zb. nauk. prats, Iss. 2, pp. 288-311.
6. Cameron, D. (1968), "Viewpoint: The Museum as a Communications System and Implications for Museum Education", *Curator*, Vol. 11, pp. 33-40.
7. Maistrovskaia, M.T. (1997), "Museum in dynamics", *Muzey i demokratiia*, Issue 1.0, pp. 46-54.
8. Mastenitsa, E.N. and Shliakhtina, L.N. (1997), "Museumology and its methods in the system of social and humanitar sciences", In: *Muzey i demokratiia* [Museum and democracy], Moscow, Russia, pp. 78-84.
9. Shliakhtina, L.N. (2009), *Osnovy muzeynogo dela: teoriia i praktika* [Museum basics: theory and practice], Saint-Petersburg, Russia, 184 p.
10. Ravikovich, D.A. (1987), "Social functions and typology of museums", In: *Muzeevedenie. Voprosy teorii i metodiki* [Museumology. Questions of theory and methodology], pp. 25-40.
11. Nikishin, N.A. (1989), "The language of the museum" as a universal modeling system of museum activity", In: *Problemy kulturnoy kommunikatsii v muzeynoy deiatelnosti* [Problems of cultural communication in museum activities], Moscow, Russia, pp. 14-28.
12. Petrunina, L.Ya. (1989), "The boundaries and possibilities of museum sociology", *Muzey i sovremennaia sotsiokulturnaia situatsiia*, Iss. 2, Moscow, Russia, pp. 14-28.
13. Babarytska, V., Korotkova, A. and Malynovska, O. (2012), *Ekskursoznavstvo i muzeieznavstvo* [Excursion and museum studies], tutorial, Altpres, Kyiv, Ukraine, 444 p.
14. Banakh, V.M. (2016), "Museum innovation and interactivity in museum theory and practice", available at: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/oct/6320/170519verstka.pdf> (access date July 15, 2019).
15. Verbytska, P.V. (2016), "Museum communication in the face of the challenges of globalization", *Historical and Cultural Studies*, Vol. 3, no. 1, pp. 21-24.

16. Terskyi, S.V. (2013), "Reforming the Galicia Museums at the Beginning of the Second World War", *Viiskovo-naukovy visnyk*, Iss. 19, pp. 144-155.
17. Mankovska, R. (2009), "Museology as a field of science: contemporary discourse and the problem of theoretical integration", available at: http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2009_3/19.pdf (access date July 15, 2019).
18. Fedorchenko, V.K., Kostiukova, O.M., Dorova, T.A. and Oleksiiko, M.M. (2004), *Istoriia ekskursionoi diialnosti v Ukraini* [History of excursion activity in Ukraine], tutorial, Kondor, Kyiv, Ukraine, 166 p.
19. Panas, N.B. (2016), "Museums of the 21st century in the context of globalization: new meanings, challenges and trends", *Historical and Cultural Studies*, Vol. 3, no. 1, pp. 93-96.
20. Boiko, O. (2010), "Differentiation of leisure behavior in the global world", *Filosofiiia. Kultura. Zhyttia: mizhvuzivskiyi zb. nauk. prats*, Iss. 34, pp. 14-21.
21. "Audit report on the results of the state financial audit of the implementation of budget programs under the KPKVK 110202, the KPKVK 2414070 "Museums and exhibitions" and the KPKVK 1014040 "Ensuring the activities of museums and exhibitions" for the period from 01.01.2015 to 31.12.2018", available at: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=14882> (access date July 14, 2019).
22. Verkhovna Rada Ukrainy (1995), *Pro muzei ta muzeinu spravu* [About museums and museum work], *Zakon Ukrainy* dated 29.06.1995 no. 249/95–VR, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95> (access date July 14, 2019).
23. *Kodeks profesiinoi etyky IKOM* [ICOM Code of Professional Ethics] (1998), *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura*, no. 1, pp. 154-159.
24. "History of the excursion business", available at: <https://studfiles.net/preview/5082499/page:2> (access date July 16, 2019).
25. "During the years of independence, the number of museums in Ukraine has doubled", available at: http://ua.igotoworld.com/ua/news/428_kolichestvo-muzeev-v-ukraine-vyroslo-vdvoe.htm (access date June 31, 2019).
26. Krutous, A. (2004), "Scientific and methodological activity of LIM", *My – z Lvivskoho istorychnoho... 1893-2003: Do 110-richchia stvorennia LIM: spetsvyvypusk*, pp. 70.
27. "Main Department of Statistics in Lviv region", available at: <http://lv.ukrstat.gov.ua> (access date July 15, 2019).
28. "Official site of Lviv Regional State Administration", available at: <https://loda.gov.ua/news?id=39106> (access date July 14, 2019).
29. Felenchak, Yu.B. and Yarmoliuk, O.A. (2014), "Analysis of functioning and problems of development of museum network of Lviv region", *Perspektyvy ekonomichnoho zrostannia ta innovatsiinoho rozvytku krain: zbirnyk tez naukovykh robir uchasnykiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Prospects for economic growth and innovative development of countries: A Collection of abstracts of participants of International scientific and practical conf.], Odesa, Ukraine, Part 2, pp. 15-18.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2019 р.